
REFERÁTY

615.387(437):61(47)

**PRVNÍ ČESKOSLOVENSKÁ KREVŇÍ KONZERVA
A TRADICE SOVĚTSKÉ LÉKAŘSKÉ VĚDY**

Plk. doc. MUDr. Evžen SKALA, CSc.
Ústřední vojenská nemocnice

V letošním roce uplynulo 40 let od významného dne čs. transfúzní služby. 22. ledna 1937 připravil primář chirurgického oddělení nemocnice v Kutné Hoře MUDr. B. Voženílek první konzervu lidské krve. Během půl roku jich připravil celkem 36 a z nich použil pro nitrožilní aplikaci 18. V přípravě krevních konzerv pokračoval i v dalším roce.

Nebyla to první snaha v našich zemích zabezpečit pohotovost krevního převodu pro raněné a nemocné. Dokonce již v roce 1927 vytvořil prim. dr. Haim v Českých Budějovicích na základě své výzvy v novinách kádr evidovaných, předem lékařsky vyšetřených dárců krve pro přímé transfúze. Přihlásilo se mu tehdy celkem 150 osob, hlavně z Prahy,

ale i ze Slovenska. Vzhledem k tehdejší nízké potřebě vystačil nakonec s 15 dárce z Budějovic a blízkého okolí.

Voženílkova práce však měla zásadní význam. Autor sám se problematice krevní transfúze věnoval velmi důkladně. Stojí za to připomenout, že byl prvním u nás, kdo — od února 1936 — nahradil podvaz žíly u dárce i příjemce po skončení (každé!) přímé transfúze podle Oehleckera cévním stehem.

Na svůj záměr připravit vlastní krevní konzervy se pečlivě připravil. Prostudoval rozsáhlou odbornou literaturu, a není náhodou, že šlo téměř výhradně o práce sovětské. Je dobré si dnes uvědomit, že rozpracování všech základních problémů konzervace krve bylo provedeno v SSSR. Pomineme-li, že návrh konzervovat krev je jako první na světě již v disertační práci Sutugina v roce 1865, je třeba připomenout, že otcem moderní konzervace krve je S. S. Judin. Vyšel při tom z výsledků experimentálních prací, které přednesl v roce 1928 na 3. sjezdu ukrajinských chirurgů Šamov. Judin se věnoval řadu let otázkám konzervace krve a také problematice získávání krve od zemřelých. V roce 1936 již referuje o 1000 transfúzích, což je číslo na tehdejší poměry značně vysoké. Judinovy práce byly podnětem pro řadu dalších pracovníků: Kovtunovič, Fedorov, Karavanov, Selcovský, Bogomolova, Skundina, Arutunjan, Vinograd-Finkel, Barinštejn, Babskij, Oganessian a další rozpracovali recepturu stabilizátorů krve (to je ruský termín) a studovali význam ředění krve pro konzervaci, význam glukózy, aseptického způsobu přípravy konzerv, baktericidie čerstvé krve, fagocytózy buněk v konzervě, zábranu přenosu lues, problém skryté hemolýzy

v konzervě. Klinické aspekty rozpracovávali v Leningradu Hesse a Filatov. Burcevovala odělovala již erytrocyty od plazmy a používala je cíleně. Navrhla hemostatickou indikaci krevní transfúze a doporučila, aby dárce krve byli před odběrem lační. Baklaženko s úspěchem aplikoval krev z konzervy převážené na vzdálenost 680 km.

Lze tedy říci, že v letech 1930—1935 byly v SSSR rozpracovány na obdivuhodně vysoké úrovni prakticky všechny zásadní otázky krevní transfúze.

Jestliže Voženílek v roce 1937 úspěšně připravil a použil první krevní konzervy u nás, bylo to právě na základě dokonalého využití nových poznatků získaných tehdy sovětskými autory. Voženílek tehdy navrhl, aby techniku konzervace krve zvládli především pracovníci vojenských nemocnic, a požadoval, aby bylo zabezpečeno potřebné instrumentarium pro případ konfliktu.

Téměř v téže době (27. 6. 1937) se v Praze konala přednáška dr. F. Durana-Jordy, ředitele transfúzní služby španělské republikánské armády z Barcelony, která jasně dokumentovala význam transfúzní služby v době války.

Bohužel při podzimní mobilizaci v roce 1938 nebyly ještě vytvořeny podmínky pro realizaci Voženílkových návrhů. Tehdy z pověření MNO zorganizoval nedávno zemřelý doc. K. Holubec v neuvěřitelně krátké době 5 odběrových středisek pro konzervaci krve. Další události znamenaly konec těchto snah.

Naše dnešní transfúzní služba vznikla až v roce 1948 a opět — jako tehdy v roce 1937 dr. Voženílek — vědomě navázala na sovětské zkušenosti — na nejrozsáhlejší a nejdelší zkušenosti v tomto oboru vůbec.